

*Strategi för främjande av svenskt
inflytande i internationell
standardisering*

Strategi för främjande av svenskt inflytande i internationell standardisering

Innehåll

	Sidan
Bakgrund	3
SSR:s roll och ansvar	4
SSR:s vision	4
Övergripande mål	4
Strategi	4
Aktivitetsplan	5
- Övergripande aktiviteter för att stärka standardiseringen	5
- Aktiviteter riktade till näringslivet	7
- Aktiviteter riktade till den offentliga sektorn	7
- Aktiviteter riktade till NGO	8
- Aktiviteter riktade till högskolor och universitet	8
- Långsiktig finansiering av standardiseringen	9
- Tidsplan för genomförandet av aktivitetsplanen	9
Omvärldsanalys	Bilaga 1
Konkurrenssituationen	Bilaga 2
Faktauppgifter och goda exempel	Bilaga 3
Förkortningar	Bilaga 4

Bakgrund

Standarder är viktiga som instrument för tillväxt och ekonomisk utveckling. En tysk studie som har gjorts på uppdrag av DIN¹ visar att standardiseringens bidrag till BNP under perioden från år 1960 var cirka 1 %/år (31,5 miljarder DEM år 1998). Av en engelsk offentlig rapport² framgår att standardiseringen svarade för i snitt 0,28 % per år i produktivitetstillväxt under perioden 1948–2002. Om de tyska ekonomiska effekterna av standardisering översätts till svenska förhållanden skulle standardiseringen svara för ett bidrag till den svenska samhällsekonomin på cirka 25 miljarder SEK per år. Den engelska studien visar att motsvarande bidrag till den svenska samhällsekonomin skulle vara cirka 7 miljarder SEK per år. I en amerikansk forskningsrapport³ redovisas att USA förlorar 20–40 miljarder US\$ per år i exportintäkter p.g.a. att man inte använder globala standarder i samma utsträckning som i Västeuropa.

Den snabba samhällsutvecklingen leder till att nya standardiseringsbehov växer fram. Detta gäller bland annat standarder för tjänstesektorn, för ledningssystem, för kvalitet och för områdena hälsa, skydd, säkerhet och miljö. Kraven på standarders interoperabilitet ökar och den är viktig inte minst för SME.

För att främja den svenska samhällsutvecklingen är det viktigt att vi även i framtiden har en effektiv standardiseringsverksamhet i Sverige för att därmed säkra det svenska inflytandet i den internationella standardiseringen. Den internationella standardiseringen används för att tillgodose nationella eller företagspecifika intressen och för att föra ut egna lösningar. Den nationella standardiseringsorganisationen är ett effektivt instrument för att delta i det internationella arbetet. En effektiv nationell organisation där stora och små företag, myndigheter och organisationer kan nå nationell konsensus är således av största vikt.

Bland annat detta är skälen till att andra länder, till exempel Tyskland, Holland, Storbritannien, USA, Japan och Danmark, ser över sina standardiseringsstrategier för att skapa standardiseringsverksamheter som ännu bättre än nu skall kunna bidra till att stärka konkurrenskraften hos det egna näringslivet och för att stödja respektive lands offentliga förvaltning.

Det finns en framväxande hotbild för den svenska standardiseringsverksamheten och därmed för det svenska inflytandet i den internationella standardiseringen. Exempel på hot är dels den minskade insikten om standardiseringens betydelse på hög nivå inom näringsliv och förvaltning och dels globaliseringen som kan leda till att de internationella företagen väljer att lämna de svenska standardiseringsorganisationerna som bas för sitt standardiseringsarbete. Även den svaga representationen från SME och NGO i standardiseringsarbetet är ett hot eftersom standardiseringen kan ifrågasättas om inte alla intressentgrupper deltar i utarbetandet av standarder. En utveckling mot nya standardiseringsformer till exempel standarder framtagna av konsortier utgör också på sikt ett hot mot den etablerade

¹ Economic benefits of standardization. DIN, 2000. Technical University of Dresden and Fraunhofer Institute.

² The Empirical Economics of Standards. DTI Economics Paper, 2005.

³ Product Standards in Transatlantic Trade and Investment. Johns Hopkins University, 2000

standardiseringsverksamheten. Konkurrensen mellan olika NSB:s (National Standardisation Bodies) antas dessutom öka till följd av att många NSB:s har ekonomiska problem.

Den långsiktiga försörjningen vad gäller kompetens och finansiering av den svenska standardiseringsverksamheten måste tryggas. Vissa företag, branschorganisationer och myndigheter minskar sitt engagemang i standardiseringen och på medellång sikt är ingen av standardiseringens finansieringskällor säkerställd.

SSR:s roll och ansvar

SSR som är organ för de offentliga och privata huvudmännen för svensk standardisering har som uppgift att öka intresset för standardisering och för användningen av standarder till nytta för näringslivet, den offentliga förvaltningen och för samhället i stort.

SSR:s vision

Att användningen av standarder är självklar inom näringsliv och offentlig förvaltning och att svenska intressenter är bland de starkare aktörerna inom internationell standardisering.

Övergripande mål

- **Att det svenska inflytandet i det internationella standardiseringsarbetet är fortsatt stort.**
- **Att standardisering används strategiskt i näringslivet och ökar konkurrenskraften samt gör det möjligt att nå nya marknader och att öka innovationskraften.**
- **Att standardisering används effektivt inom den offentliga förvaltningen för att tillgodose samhällets behov av skydd, miljö, hälsa och säkerhet.**
- **Att standardiseringsarbetet stöds av en effektiv organisation som fyller intressenternas behov.**
- **Att den långsiktiga finansieringen av standardiseringsverksamheten är så långt som möjligt säkrad.**

Strategi

SSR skall:

- **Utveckla formerna för en kreativ dialog mellan standardiseringens huvudmän.**

Efter den senaste omorganisationen av den svenska standardiseringsverksamheten i början på 2000-talet har standardiseringens huvudmän varit relativt passiva. Ett viktigt syfte med en mera utvecklad dialog är att finna lösningar på de problem som vi står inför.

Standardiseringens huvudmän, och då i första hand Regeringen och Svenskt Näringsliv, måste som en första åtgärd lägga grunden för det fortsatta arbetet. Väsentliga frågor för huvudmännen att diskutera och att ge ramarna för är följande:

- **Vad vill huvudmännen få ut av den svenska standardiseringen?**
- **Hur skall den långsiktiga finansieringen av standardiseringen se ut?**

Svaren på dessa frågor får sedan styra vilken omfattning och organisation standardiseringen i Sverige skall ha i framtiden.

- **Verka för ökad insikt hos en bredare allmänhet om värdet av standardisering.**

Syftet är att nya samhällsgrupper skall engageras i det framtida standardiseringsarbetet. Detta underlättas om vi får en bredare debatt i samhället om standardiseringens värde.

- **Verka för ökat inslag om standarder och standardisering i undervisningen vid universitet, högskolor och vissa gymnasieskolor.**
- **Utveckla samarbetsformerna mellan SSR och de svenska standardiseringsorganen.**

SSR och standardiseringsorganen har enligt stadgarna ett gemensamt ansvar för att verka för att standarder kommer till användning.

- **Tillsammans med standardiseringsorganen utarbeta en plan för hur styrkefaktorerna kan utnyttjas på bästa sätt.**

Exempel på styrkefaktorer är Sveriges internationella anseende, Sveriges många multinationella företag, Sveriges framstående ställning som industrination, det relativt stora engagemanget för standardisering från intressenterna, kompetensen hos de anställda inom standardiseringen och vissa myndigheters stora intresse för standardisering.

Aktivitetsplan

Övergripande aktiviteter för att stärka standardiseringen

SSR:s ansvar är att komplettera standardiseringsorganens marknadsföring på en mera övergripande nivå. Det operativa ansvaret för marknadsföringen till medlemmar, projektdeltagare och kunder har standardiseringsorganen.

Det är viktigt att få beslutsfattarna hos myndigheter, stat, kommun och näringsliv övertygade om nyttan av ett aktivt deltagande i

standardiseringsarbetet. Denna marknadsföring kan ske t.ex. genom **seminarier och/eller möten** och genom att **skapa debatt** om värdet av standardisering. En bred debatt om standardisering kan också bidra till att stärka standardiseringsorganens anseende och göra dem mera kända. Dessa aktiviteter kommer också att ge marknaden möjlighet att redovisa sin syn på vilka standardiseringsområden som bör prioriteras och på vilka produkter som önskas.

SSR skall tillsammans med standardiseringsorganen utarbeta en plan för att öka intresset hos intressenterna för de ”nya” standardiseringsområdena.

Exempel på nya områden är informationsteknik, tjänster, miljö, socialt ansvar och krishantering.

SSR skall ta initiativ till möten med standardiseringsorganens ledningar och styrelser i syfte att utveckla samarbetsformerna mellan SSR och standardiseringsorganen

SSR skall initiera forskning i Sverige som belyser standardiseringens ekonomiska effekter samt överföra information om de forskningsresultat som kommer fram på detta område i andra länder.

SSR skall initiera en dialog mellan SSR och standardiseringsorganen om standardiseringens styrkefaktorer med målsättningen att finna vägar att utnyttja dessa så bra som möjligt.

Det åligger SSR att följa standardiseringens effektivitet och uppmärksamma huvudintressenterna om eventuella behov av översyn av verksamheten.

Viktigt är att tydligt påvisa nyttan av att använda standarder och av att delta aktivt i standardiseringsarbete. Denna nytta måste på ett mycket konkret sätt påvisas för:

- Samhället
- Stora företag
- SME
- NGO
- Myndigheter

SSR skall tillsammans med standardiseringsorganen utarbeta och redovisa mätbara mål på affärsnyttan av standardisering inom näringslivet.

Måtten bör anges för sådana effekter som ökad konkurrenskraft, utökade och nya marknader, effektivare produktion, effektivare ledning och säkrare arbetsplatser.

SSR skall tillsammans med standardiseringsorganen utarbeta och redovisa mätbara mål av standardisering inom den offentliga sektorn.

Måtten bör anges för sådana effekter som kvalitet, effektivare administration, kostnadsminskningar, ökade möjligheter till avreglering och ett säkrare samhälle.

Det kontinuerliga utvecklingsarbetet som pågår inom EU och globalt om standardiseringens villkor och utmaningar skall regelbundet vara föremål för diskussion och analys inom SSR.

Aktiviteter riktade till näringslivet

Inom näringslivet finns många, framförallt tekniker, som har ett stort engagemang i standardiseringen men dessa behöver ett ökat stöd från SSR, Standardiseringsorganen och Svenskt Näringsliv för att inför sina chefer kunna **motivera kostnaden** för deltagandet i standardiseringsarbete. Ett **högnivåseminarium** för industriföreträdare bör vara första steget i detta arbete för att bl.a. få fram underlag för det fortsatta arbetet.

Tjänstesektorn växer medan industrisektorn planar ut eller minskar och samtidigt ökar behovet av standarder inom tjänstesektorn snabbt. Tjänstesektorn har till skillnad från industrisektorn inte så stor erfarenhet av standarder och tillsammans med branschorganisationer inom tjänstesektorn måste information och utbildning ges till tjänsteföretagen om värdet med standardisering. Även för denna sektor bör ett **högnivåseminarium** anordnas för att fånga upp idéer för det framtida arbetet.

Branschorganisationerna inom näringslivet minskar sitt engagemang i standardiseringen och denna minskning måste ersättas av ett ökat engagemang från företagen och/eller samhället. Denna ansvarsförskjutning bör SSR tillsammans med branschorganisationerna analysera och sprida information om.

För SME krävs särskilda insatser utöver de som gäller för näringslivet i stort. SME är ofta beroende av standarder för sin verksamhet och många SME är standardanvändare. Det är viktigt för många standardiseringsprojekt att ha experter från SME med i arbetet. Detta behov ökar i takt med att tjänstestandardiseringen ökar och att frågor om interoperabilitet blir allt viktigare. I dialog med näringslivets organisationer måste en kartläggning av SME:s behov av standardisering göras. Denna dialog bör sannolikt kompletteras med en enkät till ett urval av SME. Med stöd av näringslivets organisationer kan också kunskaper om standardisering spridas till SME. Särskilda utbildningsinsatser är det också angeläget att genomföra.

EU stödjer SME:s branschorganisation på europainivå finansiellt för att delta i standardiseringsarbete och uppmanar medlemsländerna att arbeta för att SME skall delta i det nationella standardiseringsarbetet i högre grad än vad som nu är fallet. Sannolikt krävs ett särskilt stöd från staten för att få SME engagerade i en större omfattning.

Aktiviteter riktade till den offentliga sektorn

För nyckelpersoner inom regeringskansliet, inom kommun- och landstingssfärerna och hos de statliga myndigheterna anordnas seminarier där nyttan med standarder inom den offentliga förvaltningen redovisas på ett ytterst konkret sätt. Standarder har en mycket stor potential inom den offentliga verksamheten, men insikten om detta är relativt låg. Standarder är viktiga instrument för marknadskontroll, för referens till lagstiftning och för utformning av industripolitik. Dessutom finns standarder och/eller pågår arbete med att ta fram standarder inom exempelvis hälso- och sjukvårdssektorn, för äldreomsorg och för kvalitet vilka är av speciellt intresse för den offentliga sektorn.

Vissa myndigheter och andra offentliga organisationer har insett potentialen i ett aktivt deltagande i standardiseringsarbete och i användning av standarder och dessas erfarenheter är viktiga att analysera och marknadsföra för att få hela den offentliga sektorn att inse möjligheterna med standardisering.

Vid dessa seminarier är det också viktigt att tydligt påvisa det ansvar som den offentliga sektorn har för standardiseringsverksamheten.

Aktiviteter riktade till NGO

En standard kan sällan få **full legitimitet om man inte har berörda brukar- och intressentgrupper med i standardiseringsarbetet**. Standardiseringens trovärdighet kräver ett tydligt engagemang från NGO:s. Regeringens instruktion till SSR betonar också angelägenheten av användargruppernas deltagande. ISO och många NSB:s har i sina strategier och/eller arbetsordningar tydligt markerat att det i standardiseringsarbetet måste vara en balans mellan olika intressen och därför måste NGO:s engagemang ökas. Även EU-Kommissionen och Europaparlamentet ställer krav på en allsidigare representation i den europeiska standardiseringen. Av standardiseringsorganens strategier bör det tydligt framgå att vi även i Sverige arbetar för att få alla intressentgrupper att delta i standardiseringsarbetet. Genom de senaste årens insatser från SSR:s Konsumentråd har de fackliga organisationerna och i viss mån konsumentorganisationerna ökat sitt engagemang i standardiseringsarbetet, medan det fortfarande är ytterst svagt från till exempel miljöorganisationerna. Liksom SME-företagen förlitar sig NGO:s till del på att deras europaorganisationer skall bevaka intressena i standardiseringen. Men av samma skäl som för SME är det i det direkta standardiseringsarbetet som NGO:s kan öva ett aktivt inflytande.

I **dialog** med respektive NGO-sektor bör fakta tas fram om orsakerna till det svaga engagemanget och åtgärder vidtas för att förbättra detta. Globaliseringen, och den snabba utvecklingen av nya områden för standardiseringen, ökar ytterligare behovet av deltagande från NGO:s och därmed av ekonomiska resurser för att möjliggöra deras aktiva engagemang.

Aktiviteter riktade till högskolor och universitet

Undervisning om standarder och värdet av standardisering ges i ytterst begränsad omfattning vid några få högskolor. Framförallt på de tekniska högskolorna borde standardisering på ett naturligt sätt ingå i undervisningen. Även **forskning** t.ex. för att visa värdet av standardisering såväl på teknisk som ekonomisk och strategisk nivå borde initieras. För att stimulera universitet och högskolor till en mera aktiv roll vad gäller standardisering bör följande övervägas:

- Utveckla ett system som leder till att det blir meriterande för personer på högskolor och universitet att delta i utformningen av standarder.
- Förse universitet, högskolor och yrkesutbildningar med relevanta standarder.
- Arbeta för att få in standardisering som ett naturligt led i undervisningen.
- Utarbeta förslag till forskningsprojekt.

Långsiktig finansiering av standardiseringen

Såväl i Sverige som i många andra länder känner man en viss oro för den framtida finansieringen av standardiseringsverksamheten. I Sverige finansieras standardiseringen i huvudsak genom **projektavgifter, statliga bidrag, medlemsavgifter** och genom intäkter från **försäljning av standarder och andra produkter och tjänster**. Ingen av dessa intäkter är garanterade för framtiden och det finns skäl att utarbeta en **långsiktig ekonomisk plan** i vilken de stora intäktsströmmarna analyseras. Denna plan kommer sannolikt att redovisa ett antal tänkbara scenarier som kan ligga till grund för framtida beslut om den svenska standardiseringens inriktning, organisation och finansiering.

Staten svarar för en betydande del av kostnaderna för standardiseringen dels genom direkta anslag och dels genom projektmedel från myndigheterna. SSR och Regeringen måste utarbeta en plan för den **långsiktiga satsningen** från statens sida på standardiseringen. Den planen bör omfatta en basfinansiering av standardiseringsverksamheten samt särskilda medel för utvecklingsprojekt, för strategiskt viktiga internationella sekretariatsåtaganden och för översättningsarbete. Vidare bör denna plan innehålla stöd för SME:s och NGO:s deltagande i standardiseringsarbetet samt resurser för att **driva forskning** inom området standardisering med speciell tyngdpunkt på de ekonomiska effekterna av standardisering.

Tidsplan för genomförandet av aktivitetsplanen

Vissa aktiviteter kan sättas igång så gott som omedelbart. Det gäller t.ex. dialogen mellan huvudmännen och planen för den långsiktiga finansieringen av standardiseringen. Övriga aktiviteter kan inte påbörjas förrän SSR:s strategi har fastställts och efter det att finansieringen av planens aktiviteter har säkrats. En preliminär tidsplan för de olika aktiviteterna borde, för att åstadkomma önskvärda effekter, se ut på följande sätt:

Aktivitet	År 2006	År 2007
Dialog mellan standardiseringsens huvudmän	_____	
Seminarier och möten med beslutsfattare samt skapa debatt	_____	
Plan för ökat intresse för nya standardiseringsområden	_____	
Utveckla samarbetsformerna mellan SSR och standardiseringsorganen	_____	
Initiera forskning	_____	
Plan för hur styrkefaktorer kan utnyttjas	_____	
Följa standardiseringens effektivitet	_____	
Påvisa nyttan av standardisering	_____	
Ta fram mätbara mål	_____	
Följa utvecklingsarbetet inom EU och globalt	_____	
Seminarier för näringslivsföreträdare	_____	
SME-dialoger	_____	
Seminarier för representanter för den offentliga sektorn	_____	
Aktiviteter för NGO	_____	
Aktiviteter för högskolor och universitet	_____	
Plan för den långsiktiga finansieringen	_____	

Diskussionsunderlag. 2005-06-14

Rev.2. 2005-09-08

Rev.3. 2005-10-18

Rev 4. 2005-11-30

Final 2006-02-23 (Original)

Bilaga 1 till ”Strategi för främjande av svenskt inflytande i internationell standardisering”

Omvärldsanalys

Standards betydelse

Standarder för produkter, processer och tjänster **ökar i betydelse** för hela samhället. Av EU-Kommissionens Draft Document ”The Challenges for European standardisation” från oktober 2004 framgår att ”There is a strong interest for the EC to support a European standardisation system capable of avoiding barriers to trade and increasing the competitiveness of European industry for products and services”. I samma dokument understryks behovet av mera standardisering inom t.ex. ICT, transporter, miljö och konsumentskydd.

BSI, ANSI, och DIN har i sina strategier redovisat stora behov av standardisering inom de områden som EU-Kommissionen nämner i sitt dokument men de påvisar också behov av managementstandarder för t.ex. riskhantering och för att stödja strategiarbete.

De underliggande skälen till det ökande behovet av standarder är:

- Den ökande internationella handeln.
- Internationaliseringen och därav följd ökad internationell konkurrens.
- Världssamfundets ambition att reducera handelshinder.
- Förbättring av konkurrenskraften i det egna landet.
- Att kunna demonstrera Market leadership.
- Ökat behov av komplement till och stöd för lagar och föreskrifter.

Kunskap om standarder

Marknadens kunskaper om standarders värde och betydelse för samhället är inte tillfredsställande. EU-Kommissionen skriver i ovan nämnda dokument att ”The use of standards is a strategic tool to raise competitiveness” samt vidare att ”The awareness of senior managers of enterprises with respect to the advantages of standardisation must therefore be improved”.

Tidigare, när merparten av standarderna var av teknisk art, var kunskapen om standarder och om standardisering ganska stor hos de personer som då hade direkt nytta av standarder. De var framförallt tekniker och en del av dessa arbetade på centrala standardiseringsavdelningar inom företagen. Under de senaste 10–15 åren har standarder på helt nya områden tagits fram t.ex. inom de områden som New Approach omfattar, managementstandarder och standarder för tjänstesektorn. Varken i Sverige eller på andra håll i världen har vi lyckats övertyga beslutsfattarna inom dessa ”nya” standardiseringsområden om affärsnyttan av såväl standarder som av ett aktivt deltagande i standardiseringsarbete. Undantag från detta gäller för vissa managementstandarder. Omstruktureringen av industrin har också lett till att många ”nya” företag har bildats t.ex. inom IT och Telekom och ledningen i dessa företag har i allmänhet inte samma kunskap om och intresse för aktivt standardiseringsarbete som ledningen i de ”gamla” företagen.

Lönsamheten med standarder och standardisering

För några år sedan gjorde Fraunhofer Institute och Technical University of Dresden på uppdrag av DIN en omfattande studie i Tyskland, Österrike och Schweiz om lönsamheten med standardisering. Man analyserade och beräknade effekterna av standardisering dels för industrin och dels för hela samhället.

Sammanfattningsvis kom man fram till att:

- Den ekonomiska vinsten för samhället av standardisering är cirka 1 % av BNP.
- Företagen rapporterade att de tack vare europeiska och internationella standarder har lägre kostnader för produktion och handel men den ekonomiska effekten har företagen haft svårt att beräkna.
- Företagen är i allmänhet inte medvetna om den strategiska betydelsen av standarder.
- De företag som aktivt deltar i standardiseringsarbete ansåg sig ha fått kostnads- och konkurrensfördelar gentemot de företag som ej deltar.

DTI i England publicerade år 2005 rapporten ”The Empirical Economics of Standards”. Man understryker i rapporten att standarder som källor för kunskaps spridning är mycket stor men eftersom forskningen om standarders påverkan på makroekonomin är eftersatt är det svårt att mäta standardiseringens bidrag till den ekonomiska utvecklingen. Forskarna bakom denna rapport kom bl.a. fram till att:

- Standardiseringen svarade för cirka 13 % av produktivitetstillväxten i England under perioden 1948–2002. Eftersom BNP-tillväxten under samma tidsperiod var 2,5 %/år var standardiseringens genomsnittliga årliga bidrag till BNP cirka 0,28 %.
- Standarder är viktiga för att underlätta den internationella teknologiöverföringen.
- Standarder ger en gemensam plattform för innovationsklimatet.

År 2004 redovisades en amerikansk studie gjord av American Institute for Contemporary German Studies vid Johns Hopkins University om de ekonomiska effekterna av användningen av standarder i Tyskland och i USA. Studien visar att USA förlorar 20–40 miljarder US\$ årligen till följd av de handelshinder som uppkommer till följd av att USA inte använder internationella standarder i samma omfattning som man gör i Tyskland.

I en 3-betygsuppsats från Handelshögskolan i Stockholm har ett försök gjorts att svara på frågan ”Är standarder lönsamt för företag?”. Denna uppsats är i huvudsak baserad på information från stora företag och ger därför inte en heltäckande bild men författarnas slutsatser är intressanta och sannolikt användbara.

De konstaterar sammanfattningsvis att:

- Den främsta ekonomiska effekten av standarder kommer genom besparingar.
- Besparingar sker genom effektivisering och genom variantreduktion.
- Nationella standarder minskar i betydelse.
- Internationella standarder ger både besparingar och ökade intäkter.

Samverkan mellan standardiseringens huvudintressenter

Samverkan mellan NSB, Staten och Näringslivet utvecklas i flera länder i vår omvärld för att stärka konkurrenskraften hos det egna landets industri och för att få fram bra instrument som underlag för lagstiftning. I USA har NIST, som är en myndighet inom Department of Commerce, en överenskommelse med ANSI om att utveckla och stärka standardiseringen genom en stark samverkan mellan privat och offentlig sektor.

DTI i England finansierar genom en satsning på cirka 45 MSEK programmet NSSF och arbetet i detta program sker i samverkan med CBI och BSI och målet för detta program är ungefär detsamma som för det amerikanska.

I Tyskland fastställde BDI under förra året 9 teser avseende betydelsen av standardisering för det tyska näringslivet. Dessa teser understryker bl.a. standarders stora betydelse för näringslivets konkurrensförmåga, innovationskraft och säkerhet.

The Ministry of Economy, Trade and Industry, METI, i Japan bildade våren 2005 en enhet som har till uppgift att öka det japanska inflytandet i den internationella standardiseringen. Målet med detta ökande inflytande är att öka konkurrenskraften för japanska produkter.

Det finns också många tecken på en ökad samverkan mellan olika NSB:s och satsningar från vissa NSB:s i länder utanför det egna. Mellan Tyskland och USA utvecklas samverkan på standardiseringens område och i Norden planeras ett projekt som skall undersöka möjligheterna för en utökad samverkan mellan de nordiska länderna. USA har redan ett "standardiseringskontor" i Kina och CEN/CENELEC/ETSI undersöker möjligheterna att också etablera ett kontor i Kina.

Finansiering av standardiseringen

Finansieringen av standardiseringsarbetet sker på olika sätt från land till land. I många länder har staten tagit det finansiella huvudansvaret för standardiseringen medan det i andra länder är intäkter från näringslivet eller från försäljning av produkter och tjänster som är bas för verksamheten.

Statens direkta bidrag svarar i Sverige för cirka 12 % av de totala intäkterna till standardiseringen medan motsvarande andel i Norge är cirka 29 % och i Danmark cirka 38 %, d.v.s. statens direkta bidrag i Sverige ligger på en väsentligt lägre nivå än i våra närmaste grannländer. Tas hänsyn även till indirekta bidrag från statens sida torde andelen av de totala intäkterna i Sverige kunna uppskattas till knappt 20 %.

Intäkterna från försäljning av standarder och handböcker motsvarar i Sverige cirka 40 %, i Norge cirka 54 % och i Danmark cirka 28 %.

Sverige har i större omfattning än i många andra länder en väl utvecklad projektfinansiering och projekt- och medlemsavgifter svarar i Sverige för cirka 35 % av de totala intäkterna. I Danmark är motsvarande andel cirka 19 % och i Norge 10 %.

Tyskland har mycket stora intäkter från försäljning av standarder, handböcker och andra produkter och dessa svarar för cirka 66 % av de totala intäkterna. Staten svarar för cirka 15 % och projekt- och medlemsavgifter för cirka 19 %.

I Holland är intäkterna från förlagsverksamheten cirka 35 % av de totala intäkterna. Holländska standardiseringen erhåller en inte oväsentlig intäkt i form av avgifter från de företag och organisationer som certifierar sig mot en standard.

Bilaga 2 till ”Strategi för främjande av svenskt inflytande i internationell standardisering”

Konkurrenssituationen

Det standardiseringsarbete som bedrivs i Europa inom CEN/CENELEC/ETSI och internationellt inom ISO/IEC/ITU har den svenska standardiseringsorganisationen ansvaret för inom Sverige och därigenom lite av en monopolställning. Trots detta finns det konkurrens och en ökande sådan.

Globaliseringen och **strukturomvandlingen** leder till att vi får ett ökat antal multinationella företag samtidigt som det totala antalet företag minskar. Denna utveckling leder till en ökad konkurrens mellan olika NSB om de multinationella företagen. Risken är uppenbar att en del företag kritiskt kommer att granska sina engagemang inom standardiseringen och på sikt välja den NSB som bäst motsvarar de krav som företaget har på sin samarbetspartner inom standardiseringen. Eftersom många NSB har en sviktande ekonomi är det sannolikt att konkurrensen om de multinationella företagen med tiden kommer att öka.

Utflyttning av produktion och i vissa fall även **FOU** till lågkostnadsländer kan på sikt leda till ett minskat intresse för standardiseringsarbete i Sverige. Hittills har dock inte några sådana tendenser kunnat konstateras. De nya EU-länderna har tydligt markerat att de inte planerar någon offensiv satsning på ”egen” standardisering vilket delvis beror på att en stor del av industrin i dessa länder hel- eller delägs av företag i andra länder.

Handeln med standarder och standardrelaterade produkter blir alltmer internationell genom e-handeln. För ett litet land som Sverige gäller det att kunna erbjuda produkter som ger kunden ett mervärde t.ex. standarder på svenska språket. Det ekonomiska stödet till översättningsarbete har minskat dramatiskt under senare år vilket leder till att andelen till svenska översatta standarder minskar. Denna utveckling kan leda till en ökad priskonkurrens på standarder. Intäkterna från försäljning av standarder och handböcker svarar för en relativt stor del av de totala intäkterna för SIS och SEK och är därför av stor betydelse för finansieringen av standardiseringsverksamheten.

Konsortier och branschorganisationer tar fram standarder i konkurrens med de reguljära standardiseringsorganen. Motiven för detta kan vara att få fram standarder snabbare eller att få ned kostnaden för standardiseringsarbetet för de engagerade intressenterna. Medverkan i detta arbete är förbehållet stora och resursstarka företag och organisationer medan de nationella standardiseringsorganen inte har något inflytande.

För att möta kravet på snabbare processer har de reguljära standardiseringsorganen i Europa och internationellt utarbetat nya processer och arbetsformer som resulterar i så kallade, **New deliverables**, som senare efter en formell omröstning kan få status som reguljära standarder. I utarbetandet av dessa nya former av standarder medverkar inte automatiskt de nationella standardiseringsorganen. Arbetet domineras av de stora nationerna. DIN som ett exempel markerar tydligt i sin nya strategi att dessa alternativ skall ges större prioritet i framtiden. Om medverkande företag eller myndigheter väljer

att medverka direkt i detta arbete utan att gå via det nationella standardiseringsorganet bortfaller en möjlighet till nationell samordning, något som man från svensk sida har observerat i samband med CEN:s arbete inom ramen för e-Europe Standardisation Action Plan.

Hot och möjligheter

Sverige är ett **litet land med liten befolkning och ett högt kostnadsläge** som kanske inte på sikt har råd att driva en så bred standardiseringsverksamhet som vi nu gör. Initiativet till regional samverkan i Norden kan vara ett sätt att få stordriftsfördelar och öka effektiviteten.

Sverige är fortfarande en **stark industrination** som ger underlag för en relativt omfattande standardiseringsverksamhet. Den stora tillväxten inom industrin sker dock företrädesvis på andra håll i världen. Flertalet av de multinationella företag som har sina rötter i Sverige är mycket aktiva i det svenska standardiseringsarbetet vilket delvis kan bero på att de har större möjlighet att påverka arbetet i ett litet land som Sverige än de har i ett större land.

Sverige anses vara ett av de **mest internationella länderna** i världen och det är ett av skälen till att Sverige hävdar sig mycket väl i det internationella standardiseringsarbetet. Sverige har också ett rykte om sig att ha många kompetenta experter på standardisering vilket bl.a. stärker vår ställning när vi slåss om strategiskt viktiga sekretariat. Det blir dock allt svårare att rekrytera **svenska experter** av hög klass för deltagandet i det internationella standardiseringsarbetet och till följd av detta tappar vi status i standardiseringsvärlden. De stora kostnaderna för deltagandet i det internationella arbetet anges som huvudskäl till denna utveckling. SEK har under senare år avsatt en del medel för att stödja svenska experters deltagande i internationella möten.

Kunskaperna om standarder och standarders värde är dålig i Sverige. Det gäller den högsta ledningen i näringslivet och i den offentliga förvaltningen men också den bredare allmänheten. Ett nationellt program för att marknadsföra standardiseringen borde utformas och i detta program bör näringslivets organisationer och den offentliga sektorn vara starkt engagerade. Alltför många, för standardiseringen viktiga personer, ser standardisering som en kostnad i stället för att se den som ett strategiskt verktyg som kan bidra till ökad lönsamhet.

Engagemanget i standardiseringen från såväl näringsliv som från offentlig förvaltning är inom vissa sektorer fortfarande stort i jämförelse med hur det ser ut i en del andra länder men det finns tecken som tyder på att engagemanget från vissa delar av det svenska samhället håller på att avta. Orsakerna till denna minskning måste utredas.

Intresset för standardisering minskar hos **branschorganisationer och myndigheter** trots att det rimligtvis borde vara tvärtom. I en del andra länder ökar detta engagemang. Även en del företag ser över sina kostnader för standardisering och drar ned på sina engagemang och det är då engagemang såväl i mantid som i direkta pengar. Orsakerna till denna utveckling i Sverige måste noggrant analyseras.

Samverkan med näringslivets organisationer, staten och myndigheterna kan utvecklas. Denna process pågår i andra länder och med den tradition av god samverkan som vi har i Sverige borde förutsättningarna vara goda att avsevärt förbättra denna samverkan.

Skapa strategiska allianser med större svenska företag. Många av dessa företag är multinationella och om svensk standardisering kan visa kostnadseffektivitet kan vi genom dessa företag nå en marknad även utanför Sverige.

Den offentliga sektorn kan använda standarder i större utsträckning än vad som nu är fallet som ersättning för regler och föreskrifter. Detta leder till kostnadsbesparingar för samhället men detta måste konkret redovisas för att skapa insikt hos de ansvariga om standarders värde. Myndigheternas ansvar att genom engagemang i nationell och internationell standardisering säkra skydd av liv, hälsa och miljö måste också påvisas. Detta ansvar redovisas i Riksrevisionsverkets rapport RRV 1997:15.

Engagemanget från SME och NGO i standardiseringsarbetet är svagt och det gör att standardiseringens trovärdighet ibland ifrågasätts. EU delfinansierar sedan en tid tillbaka dessa organisationers deltagande i standardiseringsarbete. Merparten av denna finansiering avser deltagandet i möten i Bryssel och inte det direkta arbetet i standardiseringsprojekt. SSR:s Konsumentråd stödjer sedan några år tillbaka svenska ideella organisationers deltagande i standardiseringsarbete men det ser ut som om detta stöd inte är tillräckligt för att få NGO tillräckligt engagerade. SME i Sverige får i dagsläget inget stöd för sitt deltagande i standardiseringen. EU-Kommissionen planerar f.n. en undersökning av ”good practice” hos medlemsländerna om engagemanget från SME:s i standardiseringen och denna undersökning kan ge idéer inför det fortsatta arbetet med att få SME mera aktiva i det svenska arbetet.

Kompetensen hos de anställda inom den svenska standardiseringsorganisationen är hög jämfört med hur den är i en del andra NSB. Detsamma gäller de experter som är engagerade i standardiseringsarbetet.

Trots den nyligen genomförda omstruktureringen av den svenska standardiseringsorganisationen krävs nya insatser för att **utveckla och förbilliga arbetsformerna**. Standardiseringens intressenter har blivit alltmera kostnadsmedvetna och kommer att kräva en fortlöpande kostnadsreduktion i standardiseringen. IT-verktygen är väl utvecklade i de svenska standardiseringsorganen och detta är en bra bas för fortsatta rationaliseringar. Andra former för möten bör aktivt prövas eftersom möteskostnaderna för intressenterna är höga. Lyckas vi inte i detta arbete kommer den relativt höga kostnadsnivån i Sverige att utgöra ett hot för den svenska standardiseringen.

De långa ledtiderna för den konventionella standardiseringen är fortfarande ett problem även om det arbetas hårt med att reducera dem. EU-utvidgningarna kan dessutom bidra till att ledtiderna i europastandardiseringen tillfälligt ökar till följd av att flera länder än tidigare ska göra sin röst hörd. Risker är att konsortier och branschorganisationer kommer att ta en större del av standardiseringsmarknaden än vad de nu har om vi inte radikalt förkortar ledtiderna.

Bilaga 3 till ”Strategi för främjande av svenskt inflytande i internationell standardisering”

Ekonomiska och andra effekter av standarder för näringslivet

Standardiseringen svarar för 1 % av BNP

Den i strategin nämnda tyska studien¹ innehåller ett antal goda exempel t.ex.

- Lägre försäkringspremier tack vare designstandarden ”Maintenance oriented design”.
- DASA-Airbus har beräknat att standardiserade komponenter kostar endast cirka 7 % av vad skräddarsydda komponenter kostar.
- Zeiss Augentoptil sparade 5 miljoner DEM/år i produktionskostnader tack vare en internationell standard.

Standarder som handelshinder

Den amerikanska studien² som refererats till i strategin visar att USA förlorar exportintäkter på 20–40 miljarder US\$ per år till följd av att man inte tillämpar internationella standarder i samma utsträckning som t.ex. i Europa.

Ekonomiska vinster genom användning av miljöstandarder

The Sustainability Advantage av Bob Willard³ redovisar sju företagsexempel där man förbättrat lönsamheten med upp till 30 % genom ett systematiskt miljöarbete baserat på miljöledningssystem. Utöver de ekonomiska effekterna har företagen bidragit med positiva miljöeffekter genom tillämpningen av miljöledningssystem.

Ökade intäkter tack vare harmoniserade standarder⁴

De nya europastandarderna för tryckbärande anordning har för Getinge lett till ökade intäkter, minskat antal varianter av autoklaver och till betydande rationaliseringar. En följd effekt av rationaliseringarna är att en större del av tillverkningen har kunnat flyttas till Sverige.

Förpackningsstandarder har bidragit starkt till att minska miljöbelastningen⁵

Förpackningsstandarderna är för förpackningsindustrin viktiga bl.a. för att minska miljöbelastningen. T.ex. har standarderna bidragit till att minska materialanvändningen väsentligt vilket i sin tur har lett till kostnadsminskningar i såväl produktion som distribution. Enligt Rexam kan man med hjälp av harmoniserade standarder också hitta en grund för en stor gemensam marknad.

Elinstallationsreglerna effektiviserar produktionen

Efter 100 år med detaljerade myndighetsföreskrifter för utförande av elinstallationer finns nu en internationell standard för ändamålet. De tekniska krav som hittills har funnits i föreskrifterna har överförts till denna standard och de överensstämmer med

¹ Economic benefits of standardization. DIN 2000. Technical University of Dresden and Fraunhofer Institute.

² Product Standards in Transatlantic Trade and Investment. Johns Hopkins University, 2000.

³ The Sustainability Advantage. Seven Business Case Benefit. Bob Willard, New Society Publishers, 2002.

⁴ SIS Standard Magazine, mars 2004.

⁵ SIS Standard Magazine, december 2004.

det europeiska regelverket. Det finns därmed en garanti för likformig tillämpning i hela Europa vilket kommer att underlätta för elinstallatörer och anläggningsbyggare att verka i andra europeiska länder. Tillämpningen av standarden leder till betydande kostnadsminskningar såväl för näringslivet som för myndigheterna samtidigt som den ger förutsättningar för ökad internationell konkurrens.

Ekonomiska och andra effekter av standarder för myndigheter

Vägverkets strategi för standardisering

Vägverket har utarbetat en strategi för verkets engagemang i standardisering⁶ och denna strategi ger mycket av värde för andra myndigheter som inte har tänkt igenom sitt standardiseringsarbete lika noggrant som Vägverket. Av strategin framgår bl.a. att det är av stort värde för Vägverket av att delta i kommittéer och arbetsgrupper och att standardiseringen används för att effektivare nå verksamhetsmålen.

Standard för städ kvalitet ger besparingar⁷

Fortifikationsverket köper städning för 400 MSEK på en treårsperiod och tack vare städstandarderna kan man underlätta upphandlingsprocessen, säkerställa att kvalitén på tjänsten blir den rätta samt spara kostnader.

Standarder ger säkrare produkter och tjänster

Säkra produkter gör kunderna trygga⁸

IKEA använder bl.a. standarder kopplade till produkter och material för att uppfylla krav inom områden som säkerhet och hälsa. Standarder underlättar IKEA:s arbete både inom den egna organisationen och gentemot leverantörer runt om i världen och standarder gör IKEA till ett effektivare företag.

BabyBjörn gör säkra produkter⁹

Genom standarder eliminerar BabyBjörn säkerhetsrisker hos en viss produkt eller produktgrupp. BabyBjörn, som utsågs till årets exportföretag 2005, konstaterar att deras internationella expansion har underlättats av att det finns europastandarder för barnsäkerhetsområdet.

Internet¹⁰

Standarder för IT-säkerhet ger förutsättningarna för att konfidentiella transaktioner ska kunna utföras via Internet och Internetservice som e-commerce, distansarbete, telebanking m.m. stötts av standarder. Besparingarna för samhället av dessa tjänster är oerhört stora.

⁶ Inriktning av Vägverkets medverkan i och påverkan av nationell och internationell standardisering för effektivare måluppfyllelse i berörda verksamheter.

⁷ SIS Standard Magazine, september 2004.

⁸ SIS Standard Magazine, september 2004.

⁹ SIS Standard Magazine, mars 2005.

¹⁰ DIN Information Technology Standards Committee.

Standard för säkerhetsfordringar ökar säkerheten för konsumenten

I Europa säljs årligen cirka 250 miljoner elapparater för hushållsbruk och för liknade användning. Standarden för säkerhetsfordringar (elchock, överhettning, klämning o.s.v.) täcker alla förekommande risker enligt principen en produkt, en standard, vilket förenklar för tillverkare och provningsföretag samtidigt som konsumenterna garanteras en tillfredsställande säkerhet.

Cykel- fritids- och barnhjälmar

Standarderna för cykel- fritids- och barnhjälmar har drivit fram säkrare produkter som har lett till att antalet dödsolyckor och olycksfallsskador har minskat väsentligt.

Barnkläders säkerhet¹¹

Till grund för en ny standard om barnkläders säkerhet ligger olycksfallsstatistik som visar att flera dödsfall och olyckor har inträffat på grund av att snoddar i barnkläder har fastnat t.ex. i rutschkanor. Nu finns en standard som skärper kraven på snören, huvor och öglor i barnkläder och denna standard kommer att bidra till att antalet barnolyckor kommer att minska.

Elektroniska patientjournaler

Sjukvården använder nu olika patientjournalssystem som inte kan kommunicera med varandra. Enbart i Stockholmsområdet finns cirka 25 olika system. Av patientsäkerhetsskäl är detta oacceptabelt samtidigt som kostnaderna för att hantera patientjournalerna blir mycket höga.

Det inom Europa pågående arbetet med att ta fram standarder för elektroniska patientjournaler kommer att leda till större patientsäkerhet och betydande kostnadsbesparingar. Dessa standarder ger förutsättningarna för kompatibilitet och interoperabilitet mellan oberoende system.

Övriga goda exempel

Strategiskt viktiga sekretariat

SIS har under det senaste året lyckats få ansvaret för två strategiskt viktiga internationella sekretariat, Social responsibility, SR, och Civil defence.

SR-sekretariatet som exempel har stor betydelse för svenska intressenter genom att:

- De har bra kännedom om kommande krav på SR-området. Detta är viktigt inte minst för SME.
- De kan lättare nå fram med sina erfarenheter i det internationella standardiseringsarbetet.
- De får en högre profil/trovärdighet i internationella SR-sammanhang.
- Det blir större fokus på svenska företag och organisationer.
- De får lättare att få del av det internationella nätverk som knyts till sekretariatet.
- Genom sponsringen av sekretariatet kan de profilera sig med detta engagemang i sin egen kommunikation om SR.

¹¹ SIS Standard Magazine, juni 2004

Framgångsrika handböcker från SIS Förlag och SEK

Såväl SIS Förlag som SEK har på ett framgångsrikt sätt tagit fram handböcker som underlättar för kunderna att tillämpa standarder. Samtidigt ger dessa handböcker ett inte oväsentligt överskott vilket används i standardiseringsarbetet. Exempel på framgångsrika produkter av denna typ från SIS Förlag är handböcker om tillämpning av standarderna i ISO-9000- och ISO-14000-serierna och från SEK Elinstallationer i byggnader.

Bilaga 4 till ”Strategi för främjande av svenskt inflytande i internationell standardisering”

Förkortningar

ANSI	American National Standards Institute
BDI	Bundesverband der Deutschen Industrie
BSI	British Standards Institution
CBI	Confederation of British industry
CEN	European Committee for Standardization
CENELEC	European Committee for Electro technical Standardization
DIN	Deutsches Institut fuer Normung
DTI	Department of Trade and Industry, UK
ETSI	European Telecommunications Standards Institute
IEC	International Electro technical Commission
ISO	International Organization for Standardization
ITU	International Telecommunication Union
METI	The Ministry of Economy, Trade and Industry, Japan
NGO	Non-Governmental Organization
NIST	National Institute of Standards and Technology, USA
NSB	National Standards Bodies
NSSF	National Standardization Strategic Framework, UK
SME	Small and Medium-sized Enterprises